

Jezus als Heer over de machten

(Studie bij de prediking uit Lucas 8:22-39 2007 EDRN en EDR3 15-4 2007)

J.C. Bette

Over demonen en boze machten

Het Griekse zelfstandig naamwoord *daimonion* betekent (1) '(hogere) macht, (lagere) godheid', en (2) '(boze) geest, demon, duivel'. In de betekenis van 'hogere macht' of 'lagere godheid' komt *daimonion* voor in Hand.17:18, waar de Grieken zeggen dat Paulus een verkondiger van vreemde 'goden' schijnt te zijn. Voor joden en christenen heeft *daimonion* de betekenis 'boze geest, demon, duivel'. Demonen zijn geestelijke wezens die slecht en kwaadaardig zijn. Ze staan onder de heerschappij van Beëlzebul, hun overste (Matt.12:24). Ze kunnen in een mens binnenkomen (Luc.8:30), door hem heen spreken, zijn persoonlijkheid veranderen en hem lichamelijke en psychische schade toebrengen (vgl. Marc.5:1-20). In 1Tim.4:1 lezen we dat ze dwaalleringen kunnen veroorzaken. Verder worden de demonen beschouwd als de realiteit achter de heidense afgoden (1Cor.10:20-21, Openb.9:20). Wanneer men de Griekse woorden *daimonion* en *daimōn* met elkaar vergelijkt, ziet men dat het eerste woord het gebruikelijke woord voor 'demon, boze geest' is in het NT. Een verschil in betekenis is dat het tweede woord meer de gedachte aan macht en persoonlijkheid oproept dan het eerste.

De eigennaam Beelzeboul wordt in het Nederlands weergegeven met 'Beëlzebul'. De naam Beëlzebul is mogelijk een omvorming of verbastering van *bāal z e vūv* 'Baäl-Zebub' (heer der vliegen), een afgod die bescherming bood tegen vliegen en ongedierte en die ook als plaag kon zenden. Baäl-Zebub was de god van de Filistijnse stad Ekron (2Kon.1:2,3). Ook wordt wel gedacht aan een afleiding van het woord *bāalvūv zibbūlvūv*, dat 'mestgod' (heer van mest) betekent en met de heidense offercultus in verband stond. Een niet onwaarschijnlijke afleiding is die van het woord *bāalvūv z e vūl* (heer van het huis), waarbij dan gedacht is aan huis in de zin van (hemels) paleis of hemelrijk, of ook als een aanduiding van de inwoning in een persoon (bezetenheid, vgl. de uitdrukking 'Beëlzebul hebben', Marc.3:22, als aanduiding van bezetenheid). Het is de vraag of de oorspronkelijke betekenis van het woord nog werd begrepen en of het niet veeleer als een persoonsnaam werd opgevat van een boze geest. De Farizeeën noemen Beëlzebul 'de overste der boze geesten' (Matt.12:24; Luc.11:15) en beschuldigen Jezus ervan 'door Beëlzebul' boze geesten uit te drijven. We hebben daarbij vermoedelijk niet te denken aan een ondergeschikte van satan, maar aan satan zelf (vgl. Jezus' antwoord in Matt.12:25-26 op de beschuldiging van de Farizeeën, waarin Hij 'Beëlzebul, de overste van de demonen' (vs.24) en de satan (vs.26) op één lijn stelt).

De eigennaam Satan wordt in het Nederlands weergegeven met 'Satan'.

Het is bij dit onverbuigbare woord en bij *satanas* (de verbuigbare vorm) vaak moeilijk uit te maken of het gaat om een eigennaam (Satan) of niet (*satan*, in dat geval synoniem met 'de duivel'). De onverbuigbare vorm Satan komt in het NT alleen voor in een deel van de handschriften van 2Cor.12:7, waar Paulus zijn lichamelijke lijden toeschrijft aan een 'engel van Satan' die hem kwelt. De persoon Satan (Hebr. *S'āt.ān* 'tegenstander') komt in het NT onder verschillende benamingen voor, zoals *satanas*, *diabolos* 'aanklager, kwaadspreker' (in het Nederlands verbasterd tot duivel), *echthros* 'vijand' (bv. Matt.13:39; Luc.10:19), *ponēros* '(de) boze', Beëlzebul (Matt.12:27) en Belial (2Cor.6:15); zie in de Studiebijbel onder de betreffende studies. In de bijbelse beschrijving over de persoon, de aard en de macht van Satan is een toenemend inzicht op te merken. In het OT verschijnt hij te midden van de engelen (Job 1:6vv.) en treedt hij vooral op als vijand en aanklager van de mensen (1Kron.21:1; Zach.3:1), maar in zijn handelen is hij toch steeds afhankelijk en ondergeschikt aan de wil van God. In het NT krijgen we een veel duidelijker beeld van Satan. De koninkrijken van deze wereld zijn aan hem onderworpen (Luc.4:6). Hij wordt dan ook de 'overste van deze wereld' (Joh.14:30; 16:11), 'overste van de macht der lucht' (Ef.2:2) en de 'god van deze eeuw' (2Cor.4:4) genoemd. Niet alleen kan hij de mensen bij God aanklagen (Openb.12:10), en verleiden tot zonde (Ef.6:11) of tot het voeren van oorlogen (Openb.20:8), maar hij heeft ook een bepaalde macht om de mensen te kwellen (Luc.13:16) en te doden (Hebr.2:14). Zijn negatieve werk kan geschieden onder een bepaalde toelating van God (vgl. 2Cor.12:7-9). Hij staat als vijand tegenover het koninkrijk van God en tegenover de Here Jezus (Col.1:13). Zo verzoekt hij Jezus aan het begin van Zijn bediening en probeert Hem te verleiden om eigen eer en voordeel na te jagen en zichzelf te verheerlijken (Matt.4par.). Jezus heeft de opdracht en de autoriteit (1Joh.3:8) om op te treden tegen Satan en demonen (Luc.11:14,20) door de boze geesten uit te drijven. Jezus' discipelen krijgen eveneens de opdracht om boze geesten uit te werpen (Matt.10:1,8; Luc.10:17,18). De kruisdood van de Here Jezus en de erop volgende opwekking en verhoging betekenen het einde van de ongebroken macht van Satan (1Petr.3:22; Col.2:15). Hij is uit de hemel geworpen (Joh.12:31; Openb.12:9). In Openb.20:2 wordt de Satan voorgesteld als een draak en

veenzelvigd met de slang uit het Paradijs die Adam en Eva door middel van leugen tot zonde verleid heeft (Gen.3:1vv.). Na zijn verdrijving uit de hemel tracht hij met alle middelen op aarde de uitbreiding van het Koninkrijk van God en de verkondiging van het Evangelie tegen te houden door de verkondigers tegen te werken (1Thess.2:18), de gelovigen te vervolgen (1Petr.5:8), verdeeldheid te zaaien (2Cor.2:10) en tot zonde te verleiden (Jac.4:7). De Satan en de hem onderdanige boze geesten verbergen zich ook achter de heidense afgodendienst (1Cor.10:20; Openb.2:13,24) en achter alle vormen van occultisme en waarzeggerij (Hand.16:16-18). De macht en de inspiratie van Satan is dikwijls merkbaar in het gedrag van mensen (Joh.8:44; 13:27; Hand.13:10; Ef.2:2,3; 1Joh.3:10; Openb.2:9) die in de zonde leven, de verbreiding van het ware Evangelie tegenstaan of dwaalleringen verkondigen (2Cor.11:14,15; 1Tim.4:1; 2Tim.2:25,26). Op onbewaakte momenten weet hij ook de gedachten van gelovigen te beïnvloeden, zoals Petrus overkwam (Marc.8:33 'Ga weg achter mij satan' Hand.5:3; Jac.3:15). Zijn werkzaamheid zal uiteindelijk leiden tot een climax, de komst van de mens der wetteloosheid, de antichrist (2Thess.2:9). Dan zal echter de Here Jezus met grote macht en heerlijkheid naar de aarde terugkeren, en een eind maken aan alle satanische machten. De Satan zelf zal gedurende duizend jaar worden opgesloten, en vervolgens na een korte strijd met een eeuwige straf worden gepijnigd (Openb.20:1-3,10).

Het werkwoord daimonizomai betekent 'bezeten zijn, een of meer boze geesten hebben'.

In Matt.15:22 lezen we: mijn dochter 'is bezeten', dat wil zeggen: zij wordt door demonen gekweld. Elders komt daimonizomai alleen voor als een zelfstandig gebruikt deelwoord: 'bezetene'. De bezetenheid gaat soms gepaard met lichamelijke stoornissen, bv. doofstomheid (Matt.9:32), blindheid en stomheid (Matt.12:22) of ongewone kracht en agressiviteit (Matt.8:28). Deze verschijnselen kunnen natuurlijk ook een zuiver fysieke oorzaak hebben! Bezetenen houden zich in de bijbelse geschiedenis vaak op bij grafsteden (Matt.8:28) of in eenzame en woeste gebieden (Luc.8:29).

Een van de betekenissen van het Griekse werkwoord luō is 'los- of vrijlaten, bevrijden'. Het houdt dan in iemand die tot dan toe vastgehouden werd 'loslaten' (bv. Openb.9:15), speciaal 'uit gevangenschap losmaken', dus 'in vrijheid stellen' (bv. Hand.24:26). In overdrachtelijke zin gaat het om 'bevrijden' van zonden (Openb.1:5). Verder gaat het om een eenheid in onderdelen losmaken, een geheel in zijn delen oplossen, in de zin van '(af)breken', zoals een muur (Ef.2:14), een gebouw (Joh.2:19), of het achterdek van een schip (Hand.27:41). Hierbij behoort ook de passage 2Petr.3:10-12, waar de lijdende vorm - eigenlijk 'opgelost of verbroken worden' - gebruikt wordt voor het 'vergaan' van de hemelen en de elementen op de 'dag des Heren'. Gezegd van een vergadering geeft het aan 'ontbinden, opheffen' (Hand.13:43). In overdrachtelijke zin komt deze betekenis voor in 1Joh.3:8, waar we lezen dat Gods Zoon geopenbaard is om een einde te maken aan de werken van de duivel, en Hand.2:24 met betrekking tot 'de weeën van de dood', waaraan God een einde heeft gemaakt.

Korte samenvatting van deze onheilige santenkraam

Waar haat, leugen en moordzucht heersen, daar zijn demonen vaak aanwezig. Ze kenmerken zich door kracht(patsen), agressiviteit en vernietigingsdrang. Demonen openbaren zich in onze cultuur vaak in leugen en misleiding, drugs- en prostitutieslavernij, alcoholisme, pesten en terreur. Demonen krijzen vaak om te schokken en reacties uit te lokken. Jezus gebiedt in zulke gevallen in het NT: 'Zwijg!' Mensen kunnen zelf satanische invloeden weigeren door hen geen oor te lenen. Wie voor demonen de toegang tot het hart opent, wordt door hen gevangen genomen. Bevrijding in Jezus' naam is dan de weg tot verlossing. Demonen ontmenselijken. Afpersing, list en bedrog, intimidatie, overweldiging en zware dominantie, het behoort allemaal tot het rijk der duisternis en het zijn methoden waar satan en zijn handlangers zich van bedienen. Het ergste stadium van demonische bezetting is bezetenheid, een volledig in beslag genomen zijn door de duivelse hersenspoelers en hartvervuilers. De symptomen van occulte bezetting moeten niet verward worden met die van neurotische ziekteprocessen, die er heel sterk op kunnen lijken. Wijsheid, geestelijk onderscheidingsvermogen en kennis van zaken zijn in pastoraat op het gebied van demonie en bevrijding daarom van het grootste belang. In het Pastoraal Team kennen wij het bevrijdende gebed.

De vele gegevens uit het NT weigeren de moderne psychiaters gelijk te geven alsof occultisme en demonie zouden behoren tot de mythologische randverschijnselen. Demonen zijn een dimensie van onze gevallen werkelijkheid, waar we degelijk rekening mee te houden hebben. Voor panische reacties is geen reden. Wie in geestelijke gemeenschap met Jezus Christus leeft, heeft de machtigste Beschermers tegen boze invloeden.

Voor een goed leesbaar boek over demonie en bevrijding in christelijk perspectief verwijs ik naar 'Geestelijke strijd', M.J. Paul (red.), Zoetermeer 2002. Voor een theologische studie over de duivel en het kwaad verwijs ik naar 'Zit de duivel achter alle kwaad?' door Klaus Berger.

De tekst van deze studie

is grotendeels genomen uit wat wij eerder schreven in de zeventiendelige Studiebijbel op het Nieuwe Testament, zie www.studiebijbel.nl).